

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL APPROACHES TO TEACHING MATHEMATICS IN HOSPITAL EDUCATION

Xalilov Zuhridin Abduraxim o'g'li

Yusupjanova Shaxnoza Mirzatillayevna

Andijan Regional Branch of the State Educational Institution "Mehrli Maktab"

under the Ministry of Preschool and School Education

Teaching Staff Member Responsible for Organizing General Secondary Education

zxalilov000@gmail.com

Abstract: This article discusses effective methods for engaging students in mathematics within hospital education settings and developing their logical thinking skills.

Keywords: hospital school, hospital pedagogy, integrated education, special education, hospital, long-term treatment.

GOSPITAL TA'LIMDA MATEMATIKA FANINI O'QITISHDA PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK YONDASHUVLAR

Xalilov Zuhridin Abduraxim o'g'li

Yusupjanova Shaxnoza Mirzatillayevna

Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi huzuridagi "Mehrli maktab" davlat ta'lim muassasasi

Andijon viloyati filiali umumiy o'rta ta'limni tashkil etish bo'yicha pedagog xodim:

zxalilov000@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada gospital ta'limdagi o'quvchilarni matematika faniga qiziqtirishning samarali metodlari va o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini shakllashtirish haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: gospital maktab, gospital pedagogika, integratsiyalashgan ta'lim, maxsus ta'lim, shifoxona, uzoq muddatli davolanish.

1 Gospital ta'limda matematika fanining o'рни va ahamiyati
Gospital ta'lim — uzoq vaqt davomida davolanayotgan bolalarning uzluksiz ta'lim olishini ta'minlaydigan o'ziga xos pedagogik tizimdir. Nafaqat tibbiy muolajalar, balki ruhiy qo'llab-quvvatlash va bilim olish jarayoni ham bolaning sog'ayishiga ijobiy ta'sir

ko'rsatadi. Bu jarayonda matematika fani alohida ahamiyatga ega. Matematika fanining gospital ta'limdagi o'rni: matematika — shunchaki sonlar va formulalar to'plami emas, balki mantiqiy fikrlash, diqqatni jamlash va muammolarni hal qilish ko'nikmasini shakllantiruvchi asosiy vositadir.

2 Psixologik chalg'ish: Uzoq vaqt shifoxonada yotish bolalarda stress va tushkunlikni keltirib chiqarishi mumkin. Matematik topshiriqlarni bajarish va masalalar yechimi ularni darddan va shifoxona muhitidan chalg'itadi. Fikrlash faolligini saqlash uchun muntazam matematik mashqlar miya faoliyatini rag'batlantiradi, xotira va diqqatni mustahkamlaydi. O'ziga bo'lgan ishonchni oshirish uchun esa qiyin masalani mustaqil yechish bolada muvaffaqiyat tuyg'usini va o'z kuchiga bo'lgan ishonchni uyg'otadi. Ta'limning davom etishi bolada "men sog'lomman va tengdoshlarimdan orqada qolmayapman" degan ishonchni shakllantiradi. Bemor bolalarning jismoniy va ruhiy holati odatdagi o'quvchilardan farq qiladi. Shu sababli ularga matematikani o'rgatishda maxsus yondashuv talab etiladi: Individual va moslashuvchan yondashuv Bolaning kunlik sog'lig'i holati, muolajalar jadvali va charchoq darajasini hisobga olish zarur. Dars vaqtini qisqa (20–25 daqiqa) va mazmunli tashkil etish, quruq formulalar o'rniga matematik topishmoqlar, rebuslar va didaktik o'yinlardan foydalanish, vizual va ko'rgazmali vositalar (kubiklar, kartochkalar, geometrik shakllar) orqali mavzuni tushuntirish, planshet va logik ilovalar orqali interfaol topshiriqlar berish bolaning qiziqishini orttiradi. Matematikani kundalik hayot va tibbiyot elementlari bilan bog'lash (masalan: vaqtni hisoblash, dorilar dozasini taqqoslash, geometrik shakllarni xona atrofidan topish). Kichik yutuqni ham e'tiborsiz qoldirmaslik kerak, baholashdan ko'ra bolaning harakati va ishtirokini maqtash muhimroqdir. Bola o'rindan turolmaydigan yoki tez charchaydigan holatlar uchun mo'ljallangan. «Sirli geometriya» (Ko'rgazmali-fazoviy o'yin) Bundan maqsad shuki: Geometrik shakllarni tanish va xotirani mustahkamlash, tabiatdagi shakllarni geometrik shakllar bilan taqqoslash. Bolaga rangli geometrik shakllar (kvadrat, doira, uchburchak) chizilgan kartochkalar beriladi. O'qituvchi xonadagi buyumlarni ko'rsatadi (masalan, tumbochka, soat, stol, stul, doiraviy idishlar), bola esa ular qaysi geometrik shaklga o'xshashini kartochkani ko'tarish orqali ko'rsatadi.

“Matematik domino”

Maqsad shuki bu o'yin bilan og'zaki hisoblash ko'nikmasini rivojlantiriladi.

Jarayonda shularni ko'rishimiz mumkin, oddiy domino toshlari o'rniga bir tomonida misol (5+3), va ikkinchi tomonida boshqa misolning javobi (8) yozilgan kartochkalardan foydalaniladi. Bola mos keluvchi javoblarni bir-biriga ulab zanjir yasaydi.

Ko'rgazmali va amaliy topshiriqlar
Vizual va ushlab ko'rish orqali idrok etishga asoslangan amaliy topshiriqlar misol uchun "Shifokorning resepti" vaqt va miqdor tushunchalarini shakllantirish. "Shifokor Aliga kuniga 3 mahal 1 tadan vitamin ichishni buyurdi. Ali 10 kun davomida dorilarni qabul qildi, hammasi bo'lib nechta vitamin ichishi kerak?" yoki "Agar soat 10:00 da birinchi muolaja bo'lsa va 3 soatdan keyin keyingisi bo'lsa, soat nechada navbatdagi muolaja boshlanadi va kun davomida nechta muolaja bo'lishi mumkin" "Kubiklar bilan ijod" Simmetriya va sonlar tarkibini o'rganish lego yoki yog'och kubiklardan foydalanib, berilgan songa mos keluvchi minoralar qurish ($7 = 4 + 3$ bo'lsa, 4 ta qizil va 3 ta ko'k kubikni ustma-ust qo'yish).

Mantiqiy va qiziqarli topishmoqlar.
Miya faoliyatini rag'batlantiruvchi va chalg'ituvchi mashqlar. "Yo'qolgan sonni top" Sonlar ketma-ketligi beriladi (2, 4, 6, ..., 10). Bola qoldirib ketilgan sonni topishi kerak. Bu mashqni bolaning yoshiga qarab murakkablashtirish mumkin. "To'rtta oyog'i bor, lekin yura olmaydi. Bu nima?" (Stol — geometriya va shakllar bilan bog'liq mantiqiy fikrlash). Shu kabi mantiqiy va amaliy topshiriq va masalalar bemor o'quvchini vaqtini mazmunli o'tishiga yordam beradi. Gospital ta'lim pedagoglari uchun muhim qoidalar: Moslashuvchanlik: Bola o'zini noqulay his qilsa yoki og'riq bo'lsa, o'yinni darhol to'xtatish yoki soddaroq shaklga o'tkazish zarur. Qoidalarni birdaniga emas, bosqichma-bosqich tushuntirish zarur, planshetdagi yengil interfaol matematik ilovalardan (masalan, geometrik pazllar) foydalanish ham juda yaxshi natija beradi.

"Zehnli bilimdonlar" qisqa matematik viktorina ssenariysi
Viktorina shifoxona muhitiga moslangan bo'lib, stresssiz, do'stona va jismoniy kuch talab qilmaydigan shaklda o'tkaziladi.

Muddati: 15–20 daqiqa.

Ishtirokchilar: 2–3 nafar davolanayotgan bola.
Zarur jihozlar: Rangli signal kartochkalari (yoki qo'l ko'tarish), raqamlar tushirilgan kartochkalar, rag'batlantiruvchi faxriy yorliqlar yoki kichik sovg'alar (stikerlar, rangli qalamlar).

1. Kirish qismi: «Sherik bilan tanishuv» (2 daqiqa)
Boshlovchi (fan o'qituvchisi): «Salom, aziz bilimdonlar! Bugun biz matematika

sayyorasiga qisqa va qiziqarli sayohat qilamiz. Musobaqamizda yutqazish bo'lmaydi, hammamiz birgalikda miya chigilini yozamiz va zavqlanamiz!»

2. Shart: «Bilog'onlar poygasi» (Og'zaki mantiq) (5 daqiqa)
Pedagog savol beradi. Birinchi bo'lib signal kartochkasini ko'targan bola javob beradi.

1-savol: Bir qo'lda 5 ta barmoq bor. Sizlar barchangizda nechta barmoq bor? (Javob: 20-30)

2-savol: Avtobusda 6 ta odam ketayotgan edi. Bekatda 2 ta odam tushdi va 3 ta odam chiqdi. Avtobusda nechta odam bo'ldi? (Javob: 7)

3-savol: Kvadratning nechta burchagi bor? Agar bitta burchagini kesib tashlasak, nechta burchak qoladi? (Javob: 5 ta)

3. Shart: «Sirli raqamni top» (Zakovat va xotira) (5 daqiqa)

Ishtirokchilarning har biriga alohida topshiriq beriladi (jismoniy holatiga qarab tanlanadi). Bolalar uchun topshiriq: Pedagog raqamlar ketma-ketligini aytadi va oxirgi qoldirilgan raqamni topishni so'raydi.

1-ishtirokchi: 3, 6, 9, 12, ... (Javob: 15)

2-ishtirokchi: 10, 20, 30, 40, ... (Javob: 50)

3-ishtirokchi: 1, 4, 7, 10, ... (Javob: 13)

4. Shart: «Tezkor matematik rebus» (Interfaol) (5 daqiqa)

Bolalarga raqamlar yozilgan kartochkalar tarqatiladi. Boshlovchi misol o'qiydi, bolalar esa to'g'ri javob ko'rsatilgan kartochkani ko'tarishlari kerak.

Misollar:

15 - 7 = ? (Javob: 8)

4*3 = ? (Javob: 12)

50 + 50 = ? (Javob: 100)

5. Yakuniy qism: «G'oliblarni taqdirlash» (3 daqiqa)

Boshlovchi: «Hammangiz juda zukko va aqllisiz! Bugun hamma g'olib bo'ldi.»

Mukofotlash: Barcha ishtirokchilarga nominatsiyalar bo'yicha faxriy yorliqlar beriladi:

«Eng tezkor matematik»

«Eng diqqatli bilimdon»

«Eng mantiqiy fikrlovchi»

Xulosa

Gospital ta'limda matematika fani bolaning aqliy rivojlanishini ushlab turish bilan birga, unga ruhiy dalda beruvchi va sog'ayish jarayonini tezlashtiruvchi muhim omildir. Pedagogning to'g'ri yondashuvi va mehri orqali matematika bemor bola uchun qiyinchilik emas, balki qiziqarli va foydali mashg'ulotga aylanadi. Bemor bolalarning jismoniy va ruhiy holatini hisobga olgan holda, gospital ta'limda qo'llash

mumkin bo‘lgan konkret didaktik o‘yinlar va topshiriqlar to‘plami:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirining 2018-yil 27-iyuldagi 191- sonli buyrug‘iga ko‘ra DTS talablari
2. Umumta’lim maktablarida matematika o‘qitish masalalari
3. Gospital ta’limda matematika ta’limining amaldagi holati va mavjud muammolar. Yusupjanova Sh.M 2022 y
4. www.ziyonet.uz
5. www.edu.uz